

## **Informe sobre l'arquitectura racionalista valenciana**

Autor: Comissió de Llegat Històric i Artístic

Coordinador: Vicent Àlvarez Rubio

Aprovació: Ple de 28 de novembre de 2006

### **Introducció**

L'arquitectura racionalista, cronològicament situada en el període entre guerres del segle XX, naix a partir de la idea de solucionar el problema de l'habitatge des de la raó, la racionalitat, el valor funcional del espai i l'abstracció en la decoració i en les façanes, i sobretot reflectix una concepció del món basada en la creació d'una arquitectura pensada per a fer possible el sorgiment d'una nova concepció del món.

L'estàndard arquitectònic implica més ordre, una bellesa més simplificada que la del modernisme o l'eclecticisme, amb major anàlisi i estudi dels interiors –situant, doncs, en primer terme la funcionalitat. En eixe sentit, una peça clau és el dormitori, el nombre de llits, i igualment les necessitats d'una societat més moderna i utilitària. Per aquest motiu, les dimensions i proporcions s'adeqüen a les noves formes de vida i treball, tant a la ciutat com a les segones residències, els centres educatius i els edificis públics, els magatzems, els mercats...

A tota Europa hi ha importants manifestacions d'aquesta arquitectura, actualment valorada i conservada amb les remodelacions necessàries. D'especial rellevància han estat els conjunts que es conserven a Viena, Holanda, Escandinàvia, les mostres de l'escola de la Bauhaus i, a França, les obres del conegut arquitecte Le Corbusier, per citar-ne alguns exemples.

Per tal d'informar-ne, el 18 d'octubre de 2006 va comparèixer davant de la Comissió de Llegat el president dels Col·legis d'Arquitectes valencians, Juan Castillo Carpio, el qual va oferir la col·laboració dels professionals en la tasca de divulgació i protecció de l'arquitectura racionalista i moderna en general, i va suggerir la possibilitat d'alguna activitat conjunta.

El Sr. Castillo Carpio també va aportar una sèrie de publicacions en las quals es fa una catalogació prou completa de l'arquitectura moderna valenciana, i va insistir en el coneixement que tenen els arquitectes, i el seu col·legi, de les realitats arquitectòniques als pobles i ciutats valencians.

### **Les versions valencianes del racionalisme**

Els experts consultats indiquen que l'arquitectura racionalista, especialment durant els anys de la II República, està marcada, també, pel signe del trencament amb els elements formals i estructurals anteriors, cosa que es manifesta molt a les façanes dels immobles. S'assenyala que el fenomen és entre nosaltres un tant heterodox, i que per tant ens trobem amb un racionalisme més aviat impur.

De gran importància en la introducció de les noves tendències arquitectòniques va ser la constitució en 1930 del Col·legi d'Arquitectes de la zona de València, el qual es va convertir en un instrument de connexió amb els corrents forasters. Una de les característiques visuals més evidents del racionalisme fou l'ús del vidre, l'acer i el formigó, i l'augment dels pisos dels immobles, amb miradors i terrasses, en línies molt influïdes per l'expressionisme.

Al nostre territori aquest moviment arquitectònic es va manifestar a les ciutats, especialment a València, Alacant, Elx, Castelló de la Plana, Borriana, Xàtiva, en algunes colònies o nuclis de segona residència, cas de xalets a Godella, la Canyada i Rocafort, algunes naus industrials i alguns mercats. També podem trobar alguns edificis de magatzems, indústries o comerços.

Durant els anys 30 es va registrar un fort impuls de l'arquitectura racionalista a la ciutat de València, on es concentra, segons els experts, el vuitanta per cent del que encara queda. Hi ha edificis d'habitatges, centres universitaris, xalets, naus industrials, i altres edificacions; la nòmina d'arquitectes representatius és extensa; podem citar-ne Viedma, Goerlich, Albert, Artal, Pecurt, Borso, Roso, Rieta, Peset, Meseguer, Testor, Artal, A. Burguera, Donderis, Miguel López, Juan Vidal...

El valor urbanístic i patrimonial de l'arquitectura racionalista està reconegut a tot arreu d'Europa, on s'apliquen mesures de protecció per a mantenir la memòria i la visió de les transformacions en matèria urbana.

En el nostre cas hi ha manca de protecció, i en els darrers anys estem observant com alguns immobles representatius d'aquest estil han desaparegut, i han estat transformats amb poc respecte pel seu estil i les seues característiques. Malgrat alguna actuació puntual, com va ser l'exposició que tingué lloc fa uns anys a l'Institut Valencià d'Art Modern, no hi ha una clara protecció de l'arquitectura racionalista.

### **Propostes del Consell Valencià de Cultura**

1. En primer lloc, seria oportú que les instàncies públiques, les corporacions professionals relacionades amb l'arquitectura, i les universitats, feren un esforç de divulgació dels valors de l'arquitectura racionalista, i de catalogació de les seues manifestacions a tota la Comunitat Valenciana, tasca en la qual s'ha de comptar amb els inventaris ja disponibles dels col·legis d'arquitectes de les tres províncies. El Consell Valencià de Cultura declara la seua disposició a col·laborar en aquest treball.
2. La Direcció General de Patrimoni i els ajuntaments de localitats que tenen mostres racionalistes, podrien elaborar un pla per a determinar el grau de protecció patrimonial que podria atribuir-se a cada immoble racionalista, o conjunt urbà. Hem de tenir en compte que l'article 1 de la Llei 498, de Patrimoni Cultural Valencià, inclou com a béns a protegir els de valor arquitectònic, superant la visió tradicional de considerar protegibles només els de valor històric.
3. En el cas del municipi de València, podria fer-se una proposta de declaració jurídica i urbanística, de màxima protecció, amb mesures de foment, orientació i suport, tendents a donar valor a les edificacions o conjunt racionalistes i a garantir-ne la conservació.

4. La present proposta es traslladarà als Col·legis d'Arquitectes de la Comunitat Valenciana, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, a l'Ajuntament de València i a la Conselleria de Cultura, Educació i Esport.